

För vandrare i Siemensbergen är toppen Imet Gogo en given höjdpunkt, 3926 meter över havet och en hissnande vy mot låglandet i norr.

ETIOPIEN

landet bortom de afrikanska allfarvägarna

Etiopien är ett ovanligt stycke Afrika. Naturen lockar förstås och variationen är stor. Här finns kontinentens största bergsområde med utmärkt möjligheter till trekking. Men kulturmonumenten är också ett dragplåster – lite överraskande för vem kan tro att man djupt i Afrika hittar magnifika medeltida stenkyrkor av världsarvsklass. Religionen är lika närvarande här som i Indien. Trots den politiska oron på Afrikas horn, var vår resa i december 2006 bekymmersfri.

Text och foto **Claes Grundsten**

När man vandrar över Siemensbergen i norra Etiopien, kommer naturens dramatik oförmedlat. Plötsligt upphör högplatån, och en tvär avgrund kastar sig ned mot landet i norr. Vi stannar häpet vid kanten och begrundar synen. Långt under fötterna framträder ett kullrigt landskap i den bruna färgskalans alla schatteringar, med gröna odlingslotter utslängda här och där. Långt norrut dallrar horisonten i värmebruset. Bergväggarna närmast oss är kusligt höga och mörka, och dekorerade med tapper grönska som hänger i utsatta lägen. Naturen låter sig inte jämföras. Vandrigen känns extremt exotisk. Till det bidrar vegetationen, doften av Afrika, den tunna luften, aporna och fåglarna, befolkningen och byarna.

Stigen fortsätter längs det svindlande stupet, med den vidsträckta vyn i djupet på ena sidan, och på andra vågor av trädlösa höjdsträckningar som avlöser varandra, sporadiskt linjerade av byar och vägar. Under den veckolånga vandrigen passerar vi genom parkliknande skogar med sirliga ljungträd, och långa sträckor går vi över en öppen hed med rika bestånd av afroalpin "lobelia". De storväxta blommorna står tätt tillsammans som en hop sagofigurer på den nakna marken.

Siemensbergen är ett exceptionellt landskap, och det formar

Minsann är det ett exotiskt landskap där man vandrar längs kanten till bråddjupet och ser växlande perspektiv mot taffelbergen som höjer sig maffigt över de uppodlade terrasserna.

den högsta delen av Etiopiens högplatå, som i sin tur är det till ytan största bergsområdet i Afrika. Där vi går reser sig platån till en pampig avslutning, snarlik en lång vågkam med flacka sydsidor och tvärbranta nordstup som blir upp till 1500 meter höga. Ett underbart område för vandrare, men också en ganska mödosam terräng att röra sig i. Man vandrar hela tiden på höjdnivåer mellan 3000 och 4000 meter över havet, med många backar upp och ned, och luften är syrefattig. Trots imponerade bergväggar gör sig alpinister inte besvär. Bergarten är en sprödd basalt och i områdets nationalpark har man förbjudit klippklättring av säkerhetsskäl.

– Vi brukar jämföra Siemens med Grand Canyon, säger guiden Addis. Samklangen syns i landskapet, med fristående taffelberg och djupa raviner. Men här är trots allt andra färger och lukter, en annan flora, ett annat djurliv och andra människor. Vi omges delvis av uppodlad eller hårt betad mark, bosättningar finns utspritt, och naturen är ingen renodlad vildmark. För att förankra nationalparken lokalt har man infört särskilda bestämmelser gällande turismen. Alla som vill vandra måste anlita en guide och en beväpnad spejare från bygden (vars "krystade" uppgift är att skydda oss mot djur och bevaka utrustningen). Vi är en liten expedition, två svenskar med guiden Addis, kocken Jilak, den gåtfulle spejaren Morhusen som hela tiden går klädd i en grön sidenkostym och en AK-47 över axeln, plus sex mulåsnor som bär vår packning. Målet är en bestigning av Etiopiens högsta och Afrikas fjärde högsta berg Ras Dasha, 4533 möh.

Vid den vackraste lägerplatsen Chennek omringas vi av en flock gelada som är ute på proviantering. Dessa långhåriga babianer kallas ofta "bleeding-heart babians" för sina röda bröstfläckars skull. De är unika varelser på etiopiska högplatån. Tursamt nog består födan mest av gräs och rötter, men vid ett obehagat ögonblick knycker en fräck filur vårt lunchpaket. Hannarnas huggtänder inger respekt, och dessutom rör de sig som cowboys med svajande hårman. Deras "machostil" skulle kunna göra vem som helst skraj, om de inte vore så fridfulla som de är. Och skenet bedrar. Fast varje hanne har ett harem med upp till fem honor, är flocken ett matriarkat. De senare väljer och vrakar, och hannarna måste slåss med varandra om deras gunst.

Ofta strövar babianerna längs stupen, och före natten klättrar de ut på oåtkomliga hyllor som ger dem ett bra skydd mot rovdjur. När vi kommer nära aporna sitter de vid kanten och kliar varandra, plockar loppor och utför ömhetsbetygelser. I bakgrunden ser vi det enorma luftrummet över låglandet och en del avlägsna taffelberg. Toppen Imet Gogo sticker ut från högplatån som en udde mot avrundningen. Bergen är inga spetsiga alper. Man skulle kunna beteckna dem som funkis i bergsarkitekturens formvärld. De har platta tak och lodräta väggar. När vi går längs det bråda djupet kommer en väldig lammgam seglande på termiken. Den flyger av och an längs klippan på sitt nära tre meter breda vingspann, länge under oss. Arten förekommer punktvis i Gamla Världen, men har en ovanligt stark population i dessa trakter. För ornitologer är kanske Etiopiens många unika fåglar mer spännande att se. En sådan endemisk art dyker upp med jämna mellanrum, den tjocknäbbade korpen, en kraftfull fågel.

Från Chennek fortsätter färden över Bwait Pass 4200 möh. Vid högsta punkten skymtar vi den utrotningshotade etiopiska stenbocken på en klipphylla. Många gående människor trafikerar stigen. Liksom karavaner med mulåsnor och åsnor som tålmodigt fraktar mängder av gods mellan byarna. I Chiro

Leba har många invånare bytt ut de vanliga lerhyddorna mot stugor med plåttak.

– Byn vill växa till en liten stad, säger Addis när vi satt oss till vila i ett köpmannahus. Ägarens hustru förbereder en kaffecermoni. Hon heter Debrito, är 22 år, tvåbarnsmor och mycket vacker. Fika är lovprisat i Etiopien, kaffeplantans urhem på jorden. Debrito mal bönorna och kokar vatten över en öppen eld på det stampade lergolvet. Hon arbetar oavbrutet i det dunkla huset. Befolkningen hör till stammen amharas som bekänner sig till den etiopiska ortodoxa kyrkan, men det finns även muslimer bland bergen.

Under vandringen möter vi många människor. De har ofta en stolt resandegång och stadig blick. Kanske bottnar detta i Etiopiens urgamla anor som afrikansk nation. Landets långvariga självständighet (ett av världens äldsta länder) ger befolkningen självkänsla. Högplatån blev ett kungarrike nästan tusen år före

En familj geladababianer poserar framför stupet som på beställning. De har lärt sig vara orädda för vandrare, men om en person från trakten dyker upp springer de snabbt undan. Aporna skadar en del gröda och får ofta sten efter sig.

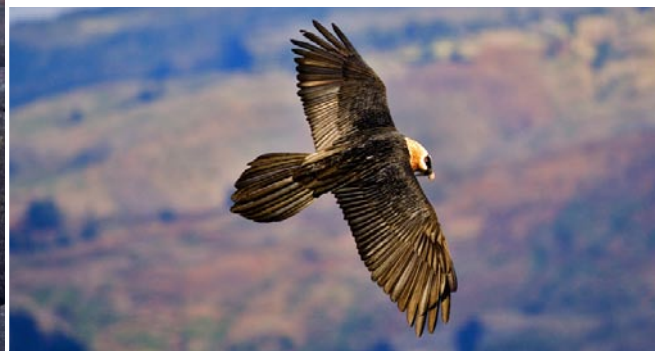
Kristus. De etiopiska legenderna säger att här låg det forntida riket Saba och att dess drottning reste till Jerusalem varefter hon fick ett barn med judarnas kung Solomon. (De flesta arkeologer menar dock att det bibliska Saba låg i Yemen). Barnet fick namnet Menlik. Kungarna i staden Aksum, ett tiotal mil norr om oss, är enligt samma legend ättlingar till Menlik. Hundra år före Jesus förenade Aksumkungarna landet efter århundraden av splittring. Blodsbandet med Solomon fördes vidare genom den etiopiska historien ända fram till kejsaren Haile Selassie som kröntes 1928 och därefter moderniserade landet. 1974 blev han avsatt och senare avrättad av en kommunistisk militärjunta som härjade till 1991 under ledaren Mengistu, numera på flykt undan rättvisan i Robert Mugabes Zimbabwe.

När européerna koloniserade Afrika på 1800-talet höll sig Etiopien fritt. Landet till och med besegrade italienarna som gjorde en framstöt från sitt nyförvärvade Eritrea 1896. Tiden före andra världskriget blev dock Etiopien ockuperat under några år av Italien som sedan drevs ut av etiopiska och brittiska trupper 1941. I början av 1990-talet blev den tidigare italienska kolonin Eritrea, avknoppat från Etiopien. De två länderna hade under några årtionden bildat en federation enligt ett FN-beslut. Det dröjde inte länge förrän gränsstrider blossade upp och dessa utvecklades snabbt till en blodig fejd som fortfarande pyrr. FN-trupper patrullerar ännu ländernas gräns. Att resa nära den är inte rekommendabelt.

Medurs: En mäktig kanjon skär in i högplatån intill Imet Gogo. Här har landskapet ett visst släktskap med Grand Canyon; Tusentals människor från omnejden kommer varje lördag till marknaden i Lalibela; Den väldiga lammgamen eller skäggamen som den också kallas, är vanlig i Siemensbergen; Staden är världsberömd för sina medeltida stenkyrkor som huggits ut ur berget. Den mest ståtliga är Bet Giyurgios, formad som ett grekiskt kors och en samlingspunkt för troende vid söndagarnas mässa.

I byn Ambiko efter fyra dagars vandring slår vi läger för natten. Småbarn stöjar i byn, och en strid ström av bybor passerar förbi oss. Ofta ekar ett rop i nejden. Jag vill kalla Siemens de sjungande bergen. Människor ute på sina lotter hojtar högt från dalsida till dalsida. Detta hör vi gång på gång. Topografin har ändrat karaktär. Landskapet har blivit kargare. Efter Bwait Pass går vi ned 1000 meter i en bred floddal och vadar över den svaga vattenströmmen. Bergsryggen ovanför byn har en strävare karaktär än klipporna som vi hittills sett. Däruppe ligger Etiopiens tak, Ras Dashen.

Klockan ringer fem nästa morgon. I nattmörkret stretar vi uppåt. Inledningsvis är det kallt, och länge förblir det svalt i skuggan där vi går. Ett par mulsnor är med oss. Vi prövar att rida det följsamma djuret. Drygt 4000 meter över havet syns några stenmurar som var värn under 1990-talets inbördesstrider. På andra sidan ett pass ökar sikten söderut över högplatåns undulerande vidder. Vegetationen är sparsmakad, terrängen stenig. En bergsrygg rundas och en ganska långsträckt klippfästning, som inte är mer än hundra meter hög, dyker överraskande upp. Där ligger högsta punkten. Utan större svårighet klättrar vi med händernas hjälp uppför klippan och når en liten platå med ändlös utsikt i alla väderstreck. Några babianflockar ropar nere i branterna. Blicken dyker ned i en bergsgryta, och bortom detta glider tovigumoln över det kullriga läglandet i norr. Trots att vi står på högplatåns högsta punkt är vyerna mindre spektakulära här, än vid Chennek. Landskapet har en fysionomi som påminner om månen.

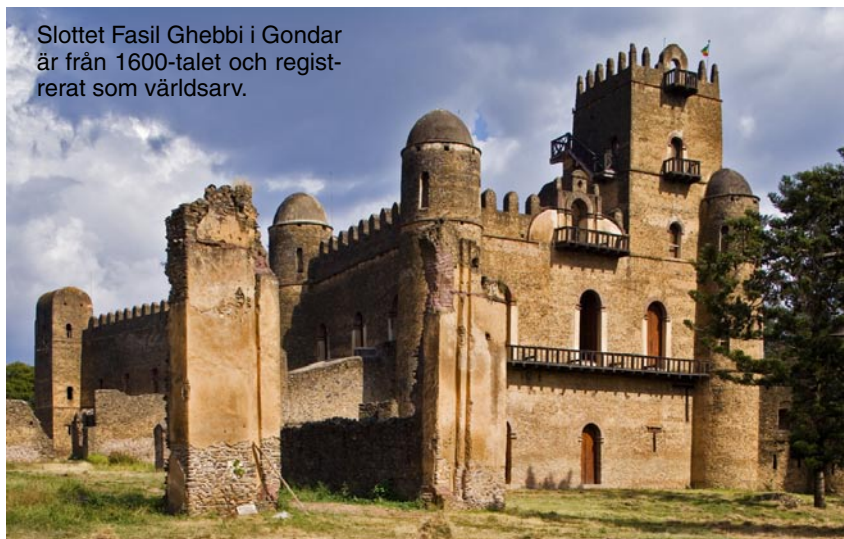
Vi blir inte kvar länge, äter lite medhavd frukt och återvänder samma väg. Vår spejare Morhusen är uppspelt nu. Detta är hans första bestigning av Ras Dashen. Av pur glädje sjunger han ljudligt. Hans kärlek till landet smittar, men han kan inte ett ord engelska, och vi förstår hans känslor genom sången. Skurar och åskmoln gaddar ihop sig längre söderut. När vi kommit ned i dalen med byn och våra tält, faller ett störtregn som tvingar oss in under några träd, medan byborna upphör med sin slätter och rusar till hyddorna. Nu råder skördetid och runt omkring på odlingarna utför folk det tröttsamma handarbetet att skära grödornas strån med en kniv.

Efter bestigningen går vi tillbaka över Bwait Pass. Alternativt hade vi kunnat fortsätta tre dagar norrut genom läglandet, en tillräddlig tur, säger Addis. Från Chennek åker vi Landcruiser tillbaka till Gondar, Etiopiens fjärde största ort och för länge sedan det gamla rikets huvudstad. Fram till 1500-talet hade härskarna bott i tillfälliga tältläger. På 1630-talet byggde kejsaren Fasilidas ett slott vid byn Gondar, som därefter blev rikets huvudstad. Hans sonson Iyasu uppförde ett eget slott alldeles bredvid det första. Med arvingarna växte den kungliga fortifikationen i omfattning och idag ser vi ruiner efter flera ståtliga byggnader. Hela minnesmärket kallas Fasil Ghebbi och är med på världsarvslistan. Nog känns det lite ovanligt att stå inför ett byggnadsmonument av denna ålder och magnitud i djupaste Afrika. Vi försöker leva oss in i det förflutna tillvaro. Mot slutet av 1600-talet hade Gondar vuxit till världens då näst största stad, dubbelt så stor som Istanbul, enligt en armenisk biskop.

Två kilometer från slotten ligger Fasilidas sommarresidens. Ännu en slottsliknande byggnad står där, byggd på pelare som en ö i en utgrävd pool. Dammen var på sin tid torrlagd större

delen av året. Numera infaller årligen en ceremoni omkring den 20:e januari när tusentals präster och tillbedjare samlas för att bli välsignade av heligt vatten från den urgamla swimmingpoolen.

Etiopiens största sjö, och Blå Nilens källa, är Lake Tana. Den ligger cirka fem mil söder om Gondar, och vid flodens utlopp ligger den populära staden Bahar Dar. Inte långt efter utloppet störtar strömmen ned i Afrikas näst största vattenfall, Tissisatfallen, en stor sevärdhet förstås. Omkring sjön

Slottet Fasil Ghebbi i Gondar är från 1600-talet och registrerat som världsarv.

och på öar i densamma finns flera kloster. I Gondar lär det förekomma 44 kyrkor, av vilka sju har anor från Fasilidas tid. Den etiopiska ortodoxa kristendomen etablerades på 300-talet. Som hos andra orientaliskt ortodoxa kyrkor baseras tron på att man anser att Kristus båda karaktärer, den mänskliga och gudomliga, är förenade i en gestalt.

Denna bakgrund är bra att känna till även för oss profana resenärer. Många sevärdheter motiveras av landets religiösa liv. Vi besöker kyrkan Debre Birhan Selassie som uppfördes av kejsaren Iyasu. Byggnaden är från slutet av 1700-talet, och är framförallt intressant för sina tak- och väggmålningar som beskriver Jesu liv och lidande. När vi kommer dit sitter några gudfruktiga etiopier djupt försjunkna i bön. Här möter vi också munken Abba Johannes som tillbringat nästan hela sitt liv på en ö i Lake Tana. Han ger ett upphöjt intryck och visar oss sitt handkors.

I Gondar får vi se lite av Etiopiens andliga värld, men det är bara en försmak till vad vi sedan upplever i Lalibela. Där finns de berömda stenkyrkorna, som är ett måste för alla resenärer i landet. Vi flyger dit från Gondar och kommer lagom till marknaden varje lördag och söndagens högmässa. De bergiga omgivningarna skapar en biblisk atmosfär ihop med kyrkorna och pilgrimernas fromma närvaro i sina gudahus. Av den geografiskt ganska isolerade stadens tiotusen invånare, är tio procent präster! När vi går ned till dessa remarkabla helgedomar längs den backiga gatan, är det mörkt före gryningen. Kyrkorna ligger samlade i två kluster, med fem respektive sex fristående stenkyrkor som har förbindelser med varandra genom diken och katakomber. Staden uppkallades efter Lalibela vars namn betyder bi. Enligt myten blev han som spädbarn omsvärmad av bin, vilket fick hans mamma att utropa: Han ska bli en kung. På 1200-talet lät sälunda kung Lalibela av Zagwegdynastin 40 000 arbetare mejsla fram unika kyrkor med mejsel och hammare. Han ville anlägga ett nytt Jerusalem. Man gröpte ur gropar rakt ned i den kala berghällen som består av en rödlätt ►

Vår 42-åriga spejare Morhusen tittar ned på låglandet varifrån han kommer. Ständigt hänger vapnet över axeln.

Munken Abba Johannes ger ett vänligt och fromt intryck.

Mitt bland de fattiga på marknaden i Lalibela går en märkligt välbärgad kvinna som har sitt paraply till skydd mot solen.

Prästerna i Lalibela visar gärna korsen som är unikt utformade för varje kyrka.

får mig att tänka på hinduismens deltagande andäktighet. Etiopien skulle på flera sätt kunna vara ett afrikanskt Indien. Likheterna är många gånger slående. □

▷ vulkaniska bergart ovanpå en mörkgrå basalt, och mitt i hålen lämnades en plugg av fast berg. Dessa pluggar urholkades i ett stycke till kyrkor, och några fick pelare liknande antikens tempel. Arbetet tog ett kvarts sekel, enligt jesuiten Alvarez som på 1520-talet skrev: "Jag fruktar att ta till orda om dessa byggnader därför att ingen kommer tro mig."

Ja, sannerligen är detta en otrolig syn. Varje kyrka är unik och utskuren på sitt sätt. Några har formats som katedraler. En känsla av miniatyrhus fångar mig när jag tittar ned i bergsgropen från dess kant. Men byggnaderna är imponerande stora, den största omfattar 800 kvm, och den högsta och mest överväldigande är den som byggdes sist, Bet Giyrgios uppförd till ära åt den ortodoxa kyrkan främsta helgon, St George. Kyrkan har formen av ett grekiskt kors och den saknar byggnadsställningar. Kring de andra monumenten står sådana uppställda för att skydda mot erosion, ett nödvändigt men inte särskilt roligt arrangemang.

I den största kyrkan Bet Medhane pågår

Etiopien har mer än 80 folkgrupper. 22-åriga Debrito tillhör amhara, en av de tre största och den dominerande stammen på högplatån.

en mässa. Förmodligen för att massturismen ännu inte hittat hit, får vi närvara och fotografera. Prästerna poserar gärna, och visar upp kyrkans unika kors, och en slant vill man gärna ha för det. Utanför Bet Giyrgios samlas mängder av troende i gryningen. Bara ett fåtal ryms inne i byggnaden. Brummet av folkets bön och prästernas tirader når ut. Med jämna mellanrum elektrifieras stämningen och alla troende, även de utanför, lägger sig på knäna som muslimer. Ljudet stiger till ett crescendo. Denna starkt folkliga kyrklighet är mycket medryckande, och

Resefakta

Etiopien Airlines (www.flyethiopian.com) har ett direktflyg från Stockholm till Addis Abeba tre dagar i veckan. Pris från 6 041 kronor. Man har också en väl utvecklad inrikesflyg till bland annat de berömda städerna i norr: Bahar Dar, Gondar, Lalibela och Aksum. Visum kan köpas på flygplatsen i Addis. Etiopiska ambassaden i Stockholm har en bra hemsida med information, www.ethemb.se. Etiopien har 8 världsarv på UNESCO:s lista. Hit hör Fasil Ghebbi, staden Aksum, Lalibela stenkyrkor och nationalparken Siemens. En vandring i sistnämnda kan ordnas på plats i Gondar. Vi utnyttjade en pålitlig operatör som heter Fasil Mesfin med företaget Explore Simen Tours. fasilm_875@Yahoo.com. Över nationalparken finns en utmärkt karta i skala 1:100 000 Simen Mountains som framställts av schweiziska kartografer. I serierna Lonely Planet och Bradt Travel Guides finns bra guideböcker till landet.

Svenska Läs och Res erbjuder vandringar till Siemensbergen i sitt program.